

ความร่วมมือระหว่างประเทศว่าด้วยการยุติธรรม ทางอาญาอาเซียน: ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ชิตพล กาญจนกิจ*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจรูปแบบความร่วมมือระหว่างประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของอาเซียนในปัจจุบัน และวิเคราะห์ถึงความจำเป็นในการที่ต้องมียุทธศาสตร์อาเซียนในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ผลการศึกษา พบว่า โครงสร้างของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ระบบกฎหมายภายใน และกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศของภูมิภาคอาเซียนที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอที่จะจัดการกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงจำเป็นต้องถูกปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้สามารถจัดการกับอาชญากรรมข้ามชาติรูปแบบใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรัฐอาเซียนควรกำหนดยุทธศาสตร์ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อลดข้อจำกัดด้านกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ และเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของอาเซียนให้มากขึ้น

คำสำคัญ: กระบวนการยุติธรรมทางอาญา อาชญากรรมข้ามชาติ ความร่วมมือระหว่างประเทศ

* กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ถนนพระราม 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
เมลล์: interpolck@yahoo.com

ASEAN's International Cooperation Regarding the Criminal Justice System: A Strategic Proposal for the ASEAN Community

Chitphol Kanchanakit*

Abstract

This article aims to examine the forms of international cooperation regarding criminal justice in ASEAN and to analyze the necessity of establishing an ASEAN strategy for tackling transnational crime. It was found that the structure of law enforcement agencies, domestic laws and regional frameworks for cooperation within the ASEAN community are insufficient in terms of dealing with transnational crime, especially in relation to the transition to the ASEAN Economic Community (AEC) in 2015. Accordingly, the criminal justice system should be adjusted to, in order to become current in the fight against the new forms of transnational crime effectively. To achieve this, ASEAN states should set up ASEAN strategies on criminal justice cooperation in order to reduce the limitations of domestic legal barriers and to enhance transnational crime prevention and international cooperation among law enforcement agencies.

Keywords: *Criminal Justice System, Transnational Crime, International Cooperation*

* Foreign Affairs Division, Royal Thai Police Headquarters,
10th floor Building 1, Rama 1 Road, Wangmai Patumwan, Bangkok 10330, THAILAND.
E-mail: interpolck@yahoo.com

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศสมาชิกอาเซียนรวม 10 ประเทศ ประกอบด้วย บรูไนดารุสซาลาม อินโดนีเซีย กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม ได้ยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ระหว่างกันที่มีมานานกว่าสี่ทศวรรษ ไปอีกก้าวหนึ่ง นั่นคือ การรวมตัวเป็น “ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)” โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างความแข็งแกร่งและสร้างอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจของภูมิภาค ซึ่งย่อมจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง กฎเกณฑ์ และการบริหารจัดการทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองและความมั่นคง ตลอดจนผสมผสานแลกเปลี่ยนเชิงวัฒนธรรมและค่านิยม อันจะทำให้เกิดการไหลเวียนของประชากรอาเซียนข้ามประเทศมากขึ้น การลดลงของกฎระเบียบภายในประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การค้าและการลงทุน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม และการคุ้มครองสิทธิพลเมืองอาเซียนร่วมกัน¹ แต่ในอีกด้านหนึ่ง การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนดังกล่าวได้ส่งผลให้ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (Sauterey, 2008)

Laki (2006) ได้ให้ความเห็นว่า โลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกต้องเผชิญกับปัญหาความมั่นคงแบบใหม่ที่เรียกว่าอาชญากรรมข้ามชาติมากขึ้น ในขณะที่รัฐยังไม่สิ้นนโยบายทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคที่จะรับมือกับปัญหาดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ และ Roth (2010) ได้ชี้ให้เห็นว่า การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติกำลังกลายเป็นปัญหาที่ทำลายหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือของหน่วยงานตำรวจและเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ อันมีสาเหตุจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ภาษา วัฒนธรรม กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และประสบการณ์ในการจัดการกับปัญหาที่แตกต่างกัน ซึ่งในการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านอาชญากรรมข้ามชาติสำหรับความร่วมมือด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก Singh (1997) ได้เสนอแนะว่า ความร่วมมือระหว่างประเทศจะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายจัดการกับปัญหาดังกล่าวได้ โดยต้องปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมของการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติให้เหมาะสม เช่น การพัฒนากฎหมายของประเทศในภูมิภาคให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกัน การฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนบุคลากร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การจัดตั้งทีมปฏิบัติการร่วม การคุ้มครองพยาน การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือทางเทคนิค ความชัดเจนของหน่วยประสานงานในแต่ละประเทศ และมาตรการที่จะใช้ในการพัฒนาการนำแนวทางความร่วมมือที่มีอยู่ไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจัง ด้วยเหตุนี้ ทำให้เกิดคำถามว่า การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 จะส่งผลกระทบต่อการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติของกระบวนการ

¹ ผู้นำประเทศอาเซียนได้ลงนามปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2555
ดูรายละเอียดใน <http://www.thairath.co.th/content/oversea/307116>

ยุติธรรมทางอาญาของภูมิภาคอาเซียนหรือไม่ อย่างไร และรัฐอาเซียนควรจะมีแนวทางในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวอย่างไร

บทความนี้พยายามตอบคำถามดังกล่าวโดยการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องบนสมมติฐานที่ว่า การจัดการกับปัญหาอาชญากรรมที่มีลักษณะข้ามพรมแดนไม่สามารถใช้กระบวนการทางกฎหมายภายในตามปกติได้เพียงพอเพียงอย่างเดียวเพราะถูกจำกัดด้วยอธิปไตยแห่งรัฐ หากแต่จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการทั้งในและนอกประเทศเพื่อให้สามารถจัดการกับกิจกรรมผิดกฎหมายรูปแบบต่าง ๆ ที่กฎหมายภายในของรัฐไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น รัฐจำเป็นต้องส่งอำนาจอธิปไตยบางส่วนในการสร้างกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของภูมิภาคร่วมกันเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศให้มากขึ้น และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว รัฐอาเซียนควรต้องจัดทำยุทธศาสตร์ว่าด้วยการยุติธรรมทางอาญาร่วมกันเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยลดข้อจำกัดด้านกฎหมายภายในรัฐและขยายความร่วมมือของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในระดับภูมิภาคให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อสำรวจรูปแบบความร่วมมือระหว่างประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของอาเซียนในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของอาเซียนในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ รวมถึงให้ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์แก่รัฐสมาชิกอาเซียน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์เรื่องความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของอาเซียนได้บูรณาการจากสามสำนักคิดทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ แนวคิดความร่วมมือระหว่างประเทศ แนวคิดความช่วยเหลือทางอาญาระหว่างประเทศ และแนวคิดเครือข่ายเชิงนโยบายด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนี้

- **แนวคิดความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation)** มีพื้นฐานอยู่บนหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่มองว่า ในเวทีระหว่างประเทศไม่มีรัฐใดที่มีอำนาจอธิปไตยอันสมบูรณ์ หากแต่ต้องใช้อาหารช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อลดความขัดแย้ง และแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันจึงจะทำให้แต่ละประเทศดำรงอยู่อย่างสงบสุข ความร่วมมือระหว่างประเทศสามารถเกิดขึ้นเมื่อรัฐได้ปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของรัฐอื่น ๆ ผ่านกระบวนการประสานงานเชิง

นโยบาย ที่เรียกว่า วัฏปฏิบัติระหว่างประเทศ (Keohane, 2005) ด้วยเหตุนี้ หากรัฐต้องประสบกับภัยคุกคามที่คล้ายคลึงกัน รัฐเหล่านั้นจำเป็นต้องหันหน้าเข้าหากันและร่วมมือกันทั้งในระดับรัฐบาลและระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติเพื่อจัดภัยคุกคามนั้นให้หมดสิ้นไป หรือสร้างเงื่อนไขให้มีโอกาสเกิดขึ้นได้น้อยที่สุด แนวคิดนี้สามารถเห็นได้ชัดเจนผ่านกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีในลักษณะต่าง ๆ อาทิ การประชุมระดับผู้นำอาเซียน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ การประชุมหัวหน้าตำรวจอาเซียน การประชุมสมัชชาใหญ่องค์การตำรวจสากล และความร่วมมือในระดับปฏิบัติการของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ

- **แนวคิดความช่วยเหลือทางอาญาระหว่างประเทศ (International Mutual Assistance in Criminal Matters)** มีพื้นฐานอยู่บนหลักกฎหมายอาญาทั่วไปที่ว่า ศาลของรัฐใดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เกิดขึ้นหรือได้ถูกกระทำลงในอาณาบริเวณของรัฐนั้น และกฎหมายของรัฐใดก็พึงใช้บังคับภายในรัฐนั้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักดินแดน หลักบุคคล และหลักอำนาจการลงโทษสากล (Brownlie, 2003) อย่างไรก็ตาม อาชญากรรมมิได้จำกัดขอบเขตของการกระทำเพียงภายในรัฐหนึ่งเท่านั้น หากแต่มีการกระทำข้ามพรมแดนจากรัฐหนึ่งไปอีกรัฐหนึ่ง หรือหลบหนีการจับกุมออกนอกเขตอำนาจศาลของรัฐที่ความผิดเกิดอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ ความจำเป็นในการปราบปรามอาชญากรรมที่มีลักษณะข้ามแดนเหล่านี้จะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐเพื่อให้สามารถสกัดกั้นและจับกุมตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมายของรัฐที่ความผิดเกิดขึ้นให้ได้ และความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาที่ชัดเจนที่สุด คือ การทำให้เกิดพันธกรณีทางกฎหมายร่วมกันที่รัฐผู้ร่วมลงนามรับรองจะต้องนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังในลักษณะกฎหมายระหว่างประเทศแบบต่าง ๆ เช่น สนธิสัญญา อนุสัญญา พิธีสาร และความตกลงระหว่างประเทศรูปแบบอื่น ๆ

- **แนวคิดเครือข่ายเชิงนโยบายด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice Policy Networks)** ซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนความคิดที่ว่า การจัดการความผิดที่มีลักษณะข้ามดินแดนหรืออาชญากรรมข้ามชาติ ไม่สามารถจะดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์โดยหน่วยงานใดเพียงหนึ่งเดียวของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันเนื่องมาจากข้อจำกัดเชิงภารกิจขององค์กร หากแต่ต้องพึ่งพาอาศัยและร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีนโยบายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันทรัพยากรระหว่างกันโดยไม่ถูกจำกัดโดยกฎระเบียบภายในขององค์กร (Ryan, 2001) แนวคิดนี้จึงแตกต่างไปจากทฤษฎีการจัดการองค์การแบบเดิมที่เน้นความเป็นอิสระของหน่วยงานเชิงภารกิจโดยไม่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อหน่วยงานอื่น ๆ จนทำให้เกิดสภาวะการแข่งขันกันสร้างผลงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ (McFarlane, 2002) ซึ่งย่อมไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม ดังนั้น แนวคิดเครือข่ายเชิงนโยบายจึงมุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ของแต่ละองค์กรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ในเชิงภารกิจต้องหันหน้ามาร่วมมือกันเพื่อจัดปัญหาและผลกระทบอันเกิดจากการปฏิบัติงาน ขณะเดียวกันก็มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างองค์กรภายในประเทศเพื่อบรรลุเป้าหมาย

ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Han, 2003) ตัวอย่างรูปแบบการประสานงานเชิงนโยบายกรณีของประเทศไทย ได้แก่ การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานนโยบายและปฏิบัติในการปราบปรามเครือข่ายยาเสพติดของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย และภาคประชาชน เมื่อปี พ.ศ. 2555

จากที่กล่าวไปข้างต้น จะเห็นว่าแต่ละแนวคิดต่างมีจุดเด่นจุดด้อยในตัวเอง กล่าวคือ แนวคิดความร่วมมือระหว่างประเทศอาจจำเป็นต้องพิจารณาประเด็นปัญหาข้อกฎหมายภายในระหว่างรัฐหรือแนวคิดความช่วยเหลือทางอาญาระหว่างประเทศอาจมีข้อจำกัดที่แคบเกินไปในเรื่องความร่วมมือระหว่างรัฐ ในขณะที่แนวคิดเครือข่ายเชิงนโยบายอาจไม่สามารถทำได้ในทางปฏิบัติหากไม่มีหน่วยประสานกลางในการเชื่อมโยงหน่วยเกี่ยวข้องให้มาทำงานร่วมกัน การบูรณาการแนวคิดทั้งสามด้านจึงเป็นประโยชน์ต่อการสร้างกรอบแนวคิดในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ McDonald (2011) ซึ่งมองว่า “การขยายขอบเขตอำนาจของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของรัฐ และการสร้างสถาบันบังคับใช้กฎหมายระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศมีความจำเป็นในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ” ดังนั้น มาตรการระหว่างประเทศและภายในประเทศจำเป็นต้องถูกออกแบบให้สอดคล้องกันเพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยระดับระหว่างประเทศ รัฐจำเป็นต้องลดข้อจำกัดทางกฎหมายภายในลงและเพิ่มความสำคัญกับการเสริมสร้างความร่วมมือของภูมิภาคในรูปแบบของการจัดทำกฎหมายป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ การนำกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องมาปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจังและพัฒนาโครงสร้างการทำงานภายในภูมิภาคให้สามารถทำงานข้ามประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (MacGibbon, 1997) ส่วนระดับภายในประเทศ รัฐจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยต้องแสวงหาความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และประชาชนเพื่อสร้างข้อจำกัดทั้งทางกฎหมายและทางสังคมต่อองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ก้องเกียรติ อภัยวงศ์, 2546)

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสำรวจเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มโดยได้ระดมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้บังคับใช้กฎหมายจากประเทศอาเซียนเพื่อสรุปภาพรวมของปัญหาอุปสรรค และเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาในลักษณะต่าง ๆ โดยการบูรณาการแนวคิดทั้งสามด้านเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อค้นหาแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการจัดการปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติของภูมิภาคอาเซียน

ภาพรวมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของอาเซียนในปัจจุบัน

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของอาเซียน ผู้เขียนได้สำรวจข้อมูลพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศอาเซียนใน 3 ส่วนหลัก ได้แก่ โครงสร้างกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ระบบงานยุติธรรม และโทษทางอาญา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์รูปแบบความร่วมมือระหว่างประเทศของอาเซียนและปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในตอนต่อไป

โครงสร้างกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จากการศึกษาภาพรวมกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของแต่ละประเทศในภูมิภาคอาเซียนพบว่า โครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายหลักประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ โดยมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันตามที่กฎหมายของแต่ละประเทศบัญญัติไว้ แม้ว่าระบบกฎหมาย และกระบวนการในการดำเนินคดีอาญาในแต่ละประเทศจะแตกต่างกันในเชิงประวัติศาสตร์ และพัฒนาการทางกฎหมาย เช่น กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (civil law) มี 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว เวียดนาม กัมพูชา และอินโดนีเซีย และกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ (common law) มี 5 ประเทศ ได้แก่ เมียนมาร์ มาเลเซีย บรูไนดารุสซาลาม และสิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ (พัชรา สินลอยมา และคณะ, 2555) และในเชิงนโยบาย เช่น ในกรณีของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตำรวจจะทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน และทำหน้าที่ราชทัณฑ์ด้วย หรือการแยกสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองออกจากโครงสร้างของตำรวจ รวมถึงการมีกระทรวงที่กำกับดูแลการปฏิบัติในเชิงนโยบายที่ต่างกัน และอาจมีหน่วยงานพิเศษที่เข้ามาเสริมการทำหน้าที่ของตำรวจ เช่น กรณีของประเทศไทยมีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ แต่ถือว่าโครงสร้างกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยรวมของอาเซียนไม่แตกต่างกันมากนัก และมีความทันสมัยพอสมควร กล่าวโดยสรุป คือ

- ตำรวจ ทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศทั่วไป
- อัยการ ทำหน้าที่ในการฟ้องคดีต่อศาล การยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาคดีต่อศาล การคุ้มครองสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายแก่ประชาชน รวมถึงการสอบสวนร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจในบางคดี
- ศาล ทำหน้าที่ในการพิจารณารรณคดีทั้งปวงที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจของแต่ละประเทศตามที่พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องมา โดยทั่วไปจะแบ่งประเภทคดีออกเป็นคดีแพ่งและพาณิชย์ และคดีอาญา โดยในบางประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามจะมีศาลอิสลามที่เรียกว่า “ศาลชาอียะห์” ซึ่งพิจารณาพิพากษาเฉพาะในคดีเกี่ยวกับศาสนาและครอบครัว (สุวิมล พิชญ์ไพบุลย์

และเดชอุดม บุญนะสิทธิ์, ม.ป.ป.)

- ราชทัณฑ์ มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการพิจารณาในชั้นศาลและที่ได้ถูกตัดสินให้ลงโทษจำคุก

ระบบงานยุติธรรม

รูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไปของประเทศอาเซียนจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนและจับกุม ขั้นตอนการฟ้องร้องดำเนินคดี ขั้นตอนการตัดสินพิจารณาคดี และขั้นตอนการลงโทษและรับโทษ โดยในแต่ละขั้นตอนอาจมีความแตกต่างในรายละเอียดบางประการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสืบสวนสอบสวนและจับกุมดำเนินคดี ส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายตำรวจ โดยเริ่มต้นจากผู้เสียหายที่มาร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบสวนพบเหตุและกล่าวหา เมื่อพบว่าคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเข้าไปดำเนินการสืบสวนตรวจค้น จับกุม นำตัวมาสอบสวน และควบคุมตัวระหว่างสอบสวนตามอำนาจที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีอำนาจควบคุมตัวได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง หลังจากนั้นจะต้องไปขออำนาจพนักงานอัยการหรือศาลในการควบคุมตัวต่อ เช่น ในกรณีของประเทศลาวตำรวจจะควบคุมตัวภายในอำนาจได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง หลังจากนั้นจะต้องยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการเพื่อขอให้มีการกักขังชั่วคราวได้ครั้งละไม่เกิน 3 เดือน และขอขยายได้ไม่เกิน 3 ครั้ง หรือในกรณีของไทยต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ฝากขังผู้ต้องหาได้ไม่เกินครั้งละ 12 วัน รวมทั้งหมดไม่เกิน 84 วัน เป็นต้น ทั้งนี้ จำนวนระยะเวลาในการควบคุมตัวและอำนาจในการสืบสวนสอบสวนขึ้นอยู่กับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ โดยในระหว่างการสอบสวน ผู้ต้องหาสามารถจัดหาทนายมาร่วมฟังการสอบสวนด้วยก็ได้ หรือในคดีสำคัญหรือที่มีโทษสูง รัฐต้องจัดหาทนายให้ แต่ในกรณีของประเทศเมียนมาร์ซึ่งปกครองด้วยระบอบทหาร อำนาจส่วนใหญ่จะอยู่ที่เจ้าพนักงานตำรวจ การสอบสวนโดยทั่วไปไม่ต้องมีทนายความมาร่วมฟังการสอบสวน แต่ผู้ต้องหาอาจมีทนายความให้คำปรึกษาด้านคดีได้แต่ต้องว่าจ้างเอง และในกรณีการสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างจากประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ที่มีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนด้วย

สำหรับการจับกุมผู้ต้องหา พบว่า ตำรวจจะจับกุมผู้ต้องหาได้ 2 กรณี คือ จับตามหมายจับที่ออกโดยศาลหรืออัยการสูงสุด และจับโดยอาศัยเหตุซึ่งหน้า โดยเหตุที่จะออกหมายจับและหมายค้นเป็นไปตามที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องของแต่ละประเทศกำหนดไว้ เช่น มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่กี่ปขึ้นไป หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน (พัชรา ลินลอยมา และคณะ, 2555)

ขั้นตอนที่ 2 การฟ้องร้องดำเนินคดี หลังจากรวบรวมพยานหลักฐานครบถ้วนสมบูรณ์และมีหลักฐานพอฟ้องผู้ต้องหาได้ว่ากระทำความผิดจริง โดยทราบตัวผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในความควบคุมหรือไม่มีตัวผู้ต้องหาก็ตาม ฝ่ายตำรวจจะสรุปสำนวนการสอบสวนส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลที่รับผิดชอบ โดยมีกำหนดระยะเวลาในการที่จะต้องยื่นฟ้องคดีให้ทันเวลา ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับอัตราโทษ เช่น พนักงานอัยการใน สปป.ลาวต้องพิจารณาคดีให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา 15 วัน หากเกินกว่านั้นถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในขณะที่พนักงานอัยการของประเทศเวียดนามต้องฟ้องคดีต่อศาลให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา 20 วัน สำหรับความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้มีโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี และภายในระยะเวลา 30 วัน สำหรับความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้มีโทษจำคุกเกินกว่า 7 ปี จำคุกตลอดชีวิต และประหารชีวิต นับแต่วันที่ได้รับสำนวนการสอบสวน แต่สามารถขอขยายเวลาในการฟ้องได้โดยขึ้นอยู่กับอัตราโทษ ซึ่งพนักงานอัยการจะมีหน้าที่สำคัญ กล่าวคือ การฟ้องคดีต่อศาล การสั่งสอบสวนเพิ่มเติมและระงับคดีหรือระงับคดีชั่วคราวพยานหลักฐาน (พัชรา ลินลอยมา และคณะ, 2555)

อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนการฟ้องคดีในบางประเทศ เช่น ในประเทศเมียนมาร์ฝ่ายตำรวจมีหน้าที่ในการฟ้องคดีต่อศาลด้วย โดยพนักงานอัยการมีอำนาจเพียงแค่เห็นฟ้องหรือไม่เห็นฟ้อง จากนั้นจะส่งเรื่องกลับมาให้ตำรวจยื่นฟ้องต่อศาลโดยส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้กระทำความผิด (จำเลย) ต่อศาล แต่หากผู้เสียหายฟ้องคดีเอง ศาลจะไต่สวนมูลฟ้องและในคดีที่ผู้ต้องหาเป็นเยาวชนจะมีผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมพิจารณาคดี (พัชรา ลินลอยมา และคณะ, 2555)

ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินพิจารณาคดี การพิจารณาคดีในชั้นศาลจะเริ่มจากศาลชั้นต้นในการพิจารณาอาชญากรรมทั้งปวงที่พนักงานอัยการ หรือผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องต่อศาล โดยหากมีการพิพากษาลงโทษประหารได้แล้ว หากฝ่ายจำเลยไม่พอใจคำตัดสินสามารถยื่นคำร้องอุทธรณ์คดีต่อศาลอุทธรณ์ได้ ซึ่งมีกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องไว้ เช่น ภายใน 15 วัน ในกรณีของประเทศเวียดนาม หรือภายใน 30 วัน ในกรณีของประเทศไทยหรือมาเลเซีย นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา โดยศาลมีอำนาจกลับคำพิพากษาหรือยืนตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นก็ได้ นอกจากนี้ หากศาลพบว่าการกระทำมิชอบด้วยกฎหมายหรือพบการกระทำที่ยังไม่ถูกลงโทษ คณะผู้พิพากษาของประเทศมีอำนาจยกคดีขึ้นเพื่อพิจารณาใหม่ได้ และหากผลของคำพิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นเช่นไร คู่ความสามารถยกคดีขึ้นสู่ศาลสูงสุดหรือศาลฎีกาได้ คำพิพากษาศาลฎีกาถือเป็นที่สุด และคำพิพากษาของศาลจะมีผลบังคับตามกฎหมายเมื่อพ้นระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว

ขั้นตอนที่ 4 การรับโทษ และอภัยโทษ หลังจากที่ได้ตัดสินลงโทษและไม่มีการอุทธรณ์หรือฎีกาในคดีแต่ละลักษณะ จำเลยจะถูกบังคับคดีตามคำพิพากษา โดยในกรณีที่ถูกลงโทษจำคุก หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต จำเลยจะถูกส่งตัวไปจำคุกที่ฝ่ายราชทัณฑ์บังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาในคดีอาญา ซึ่งในหลายประเทศจะมีวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแตกต่างกันออกไป

ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศ และการให้ความสำคัญต่อเรื่องสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม ทุกประเทศจะมีการแยกประเภทผู้ต้องขังเป็นชายและหญิง ซึ่งรวมถึงสถานพินิจที่ควบคุมตัวเด็กด้วย โดยในหลายประเทศเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังยื่นคำร้องขอภัยโทษได้ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของคดี โทษที่ได้รับและความประพฤติของผู้ต้องขัง นอกจากนี้ ในกรณีนี้ประเทศมีความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญากับประเทศผู้ร้องขอ และมีการขอรับตัวนักโทษกลับไปดำเนินการเอง ก็สามารถกระทำได้นอกจากนี้ ยังพบว่า ประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนจะมีกระบวนการให้อภัยโทษ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังหรือญาติยื่นคำร้องเพื่อขอภัยโทษหรือขอพระราชทานอภัยโทษได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบการบริหารงาน ความร้ายแรงของความผิด และอัตราโทษที่ได้รับด้วย

สำหรับอำนาจในการออกหมายจับ หมายค้น และหมายปล่อยชั่วคราวหรือการอนุญาตให้ประกันตัวเป็นบทบาทหน้าที่ของศาล โดยในการปล่อยตัวชั่วคราวอาจต้องใช้หลักทรัพย์เป็นประกัน และต้องมีบุคคลอื่น ๆ เป็นผู้ค้ำประกัน

3. โทษทางอาญา

การลงโทษในทางอาญาของประเทศอาเซียนมีหลายระดับขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของความผิด โดยเริ่มตั้งแต่เบาไปหาหนัก ได้แก่ บริการสาธารณะ คุมประพฤติ ใช้งานงาน ปรับ ริบทรัพย์สิน กักขัง จำคุก จำคุกตลอดชีวิต และประหารชีวิต และอาจมีโทษลักษณะอื่น เช่น การเพิกถอนในประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ สำหรับความผิดบางประเภทที่ต้องการให้เกิดความหลาบจำ แต่ในหลายประเทศแม้ว่าผู้กระทำผิดจะถูกตัดสินประหารชีวิตก็ตามแต่ในทางปฏิบัติยังคงให้รอโทษดังกล่าวโดยให้จำคุกตลอดชีวิตไว้ก่อน โดยอาจมีสาเหตุมาจากการอยู่ระหว่างแก้ไขกฎหมาย หรือประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน และศาสนา เช่น ในกรณีของประเทศลาว ไม่ได้มีการลงโทษประหารชีวิต มาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว แต่สำหรับกรณีของประเทศไทยศาลมีอำนาจในการสั่งโทษได้ แต่ในเรื่องการให้อภัยโทษเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ ในบางประเทศ จะพบว่า จำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาลอาจไม่มากนักเนื่องจากมีกระบวนการไกล่เกลี่ยเข้ามาช่วยในการประนีประนอมระหว่างคู่พิพาทโดยใช้กลไกของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นหรือทางฝ่ายปกครอง เช่น ตำบลหรือหมู่บ้าน เข้ามาช่วยในการยุติคดี ซึ่งพบมากในประเทศที่ความขัดแย้งไม่สูงมาก เช่น กรณีของประเทศลาว เป็นต้น (พัชรา ลินลอยมา และคณะ, 2555)

กล่าวโดยสรุป การดำเนินการในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมของแต่ละประเทศในภูมิภาคอาเซียนมีกฎหมายภายในและขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม รัฐอาเซียนไม่อาจปฏิเสธได้ว่า อาชญากรรมยุคปัจจุบันมีรูปแบบการกระทำผิดที่เป็นเครือข่ายซับซ้อนและข้ามดินแดนมากขึ้นซึ่งเป็นปัญหาต่อการบังคับใช้กฎหมายภายในของแต่ละรัฐ (ประพันธ์ นัยโกวิท และประธาน จุฬารัตน์มนตรี, 2546) แม้ว่าความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศในอาเซียนอาจมีไม่มากทั้งในแง่ปริมาณ ความถี่ และรูปแบบ

โดยเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ (สุนิสา สถาพรเสริมสุข, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 25 พฤศจิกายน 2555) แต่เป็นที่น่าสนใจกว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การกระทำผิดข้ามดินแดนในภูมิภาคอาเซียนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะอาชญากรรมในลักษณะองค์กรข้ามชาติ เช่น การฉ้อโกงผ่านระบบโทรศัพท์ทางไกลข้ามประเทศ (คอลเซ็นเตอร์) การหลอกลวงหญิงต่างชาติเพื่อมารับจ้างตั้งครรภ์ในประเทศไทย (อัมบุญ) การลักลอบขนยาเสพติดของคนแอฟริกา และการปลอมแปลงบัตรเครดิต เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะซับซ้อนเกี่ยวพันกันหลายพื้นที่จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานของรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก (ก้องเกียรติ อภัยวงศ์, 2546) ด้วยเหตุนี้ ความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการจึงมีความจำเป็นต่อการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ

ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศของภูมิภาคอาเซียนในปัจจุบัน

ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติในภูมิภาคอาเซียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งในเชิงปริมาณ ความรุนแรง และรูปแบบการทำความผิด องค์กรอาชญากรรมกลุ่มหลัก ๆ เช่น การก่อการร้ายข้ามชาติ การค้ามนุษย์ การลักลอบขนคนข้ามชาติ แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย การค้ายาเสพติดข้ามชาติ และอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ได้ใช้ประเทศอาเซียนเป็นทั้งประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางในการกระทำผิด (Sauterey, 2008; ก้องเกียรติ อภัยวงศ์, 2546; กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2555) แม้ว่านโยบายการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในประเทศอาเซียนบางประเภท เช่น การค้ามนุษย์ และการค้ายาเสพติด ได้ถูกจัดเป็นวาระแห่งชาติและมีความร่วมมือระหว่างรัฐมากขึ้น แต่อาชญากรรมข้ามชาติยังคงมีแนวโน้มขยายตัวอันเนื่องมาจากความแตกต่างของกฎหมายภายในเจตนารมณ์ของรัฐ และความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมีแนวโน้มจะทำงานร่วมกันลักษณะเครือข่ายและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มมากกว่าในอดีต หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของแต่ละประเทศจึงจำเป็นต้องช่วยเหลือและร่วมมือกันให้มากขึ้นเพื่อรองรับต่อการขยายตัวของอาชญากรรมข้ามชาติ สำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศของภูมิภาคอาเซียนในปัจจุบันมีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนี้

ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาแบบเป็นทางการ

ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาแบบเป็นทางการจะปรากฏในลักษณะสนธิสัญญา อนุสัญญา กฎบัตร พิธีสาร ความตกลง กติกา ฯลฯ ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างประเทศและอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ โดยทั่วไปมักจะกระทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรและมีผลผูกพันคู่สัญญา รัฐภาคีจึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีในสนธิสัญญาและตามมาตรา 27 ของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยเรื่องกฎหมายสนธิสัญญา อีกทั้งไม่สามารถอ้างบทบัญญัติ

ของกฎหมายภายในเพื่อเป็นเหตุในการไม่ปฏิบัติตามสนธิสัญญา² (Malanczek, 2000) ด้วยเหตุนี้รัฐจึงจำเป็นต้องวางข้อกำหนดเกี่ยวกับเงื่อนไขในการปรับใช้สนธิสัญญากับระบบกฎหมายภายในของประเทศ เช่น ประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 เพื่อรองรับพันธกรณีที่มีตามอนุสัญญาต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร เป็นต้น ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาแบบเป็นทางการสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ กล่าวคือ

ระดับระหว่างประเทศ

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 เป็นกฎหมายระหว่างประเทศฉบับสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประเทศที่เป็นภาคีมาร่วมมือกันในการต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง วัฒนธรรม และเชื้อชาติของประเทศ โดยอนุสัญญา ได้วางหลักเกณฑ์พื้นฐานอย่างกว้างให้ประเทศสมาชิกต้องนำเข้าไปบัญญัติไว้เป็นกฎหมายภายใน โดยมีข้อบทที่น่าสนใจ ได้แก่ ความผิดทางอาญาของการเข้าร่วมในองค์กรอาชญากรรม การฟอกเงิน และการทุจริตคอร์รัปชันและมาตรการตอบโต้ความรับผิดชอบของนิติบุคคล การฟ้องร้องและการพิพากษา การยึดทรัพย์ ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อวัตถุประสงค์ในการยึดทรัพย์ เขตอำนาจศาล การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การส่งมอบตัวผู้ต้องคำพิพากษา ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา การสืบสวนร่วมกัน เทคนิคการสืบสวนพิเศษ การจัดทำฐานข้อมูลความผิดทางอาญา การป้องกันพยาน มาตรการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย และการรวบรวม การแลกเปลี่ยน และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทั่วไปขององค์กรอาชญากรรม เป็นต้น

ระดับภูมิภาค

สนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาของอาเซียน ค.ศ. 2004³

² อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยเรื่องกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ได้ให้คำนิยามไว้ในมาตรา 2 ย่อหน้า 1a ว่า สนธิสัญญา หมายถึง ความตกลงระหว่างประเทศซึ่งกระทำเป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างรัฐและอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะกระทำขึ้นเป็นเอกสารฉบับเดียวหรือหลายฉบับและไม่ว่าจะเรียกว่าอย่างไรก็ตาม อ้างถึงใน จตุรนต์ ธีระวัฒน์. (2547). *กฎหมายระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 78-79

³ สนธิสัญญา ได้ร่วมลงนามโดยประเทศสมาชิกอาเซียน 8 ประเทศ ประกอบด้วย บรูไนดารุสซาลาม สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ราชอาณาจักรกัมพูชา และสหภาพพม่า โดยประเทศไทยได้ให้สัตยาบันสนธิสัญญาดังกล่าวเมื่อปี 2556

ซึ่งเป็นเครื่องมือทางกฎหมายสำคัญระดับภูมิภาคที่ได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายสำหรับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในการให้ความช่วยเหลือและการขอความช่วยเหลือระหว่างรัฐต่อรัฐในภูมิภาคอาเซียนในเรื่องทางอาญาไว้หลายรูปแบบ แต่มีลักษณะที่น่าสนใจว่าสนธิสัญญาทวิภาคีหรือพหุภาคีทั่วไปกล่าวคือ ได้วางหลักเกณฑ์ความช่วยเหลือระหว่างประเทศอาเซียนไว้มากกว่าสนธิสัญญาสองฝ่ายทั่ว ๆ ไป เช่น การจัดหาให้ซึ่งเอกสารและบันทึกอื่น ๆ ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ได้ ค่าใช้จ่าย ซึ่งแน่นอนว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนที่ได้ลงนามรับรองสนธิสัญญาดังกล่าวมีพันธกรณีที่จะต้องนำเอาเงื่อนไขและข้อบทต่าง ๆ ไปกำหนดเป็นกฎหมายภายในเพื่อบังคับใช้ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน⁴ อย่างไรก็ตาม สนธิสัญญาอาเซียนฉบับนี้มีข้อจำกัดที่คล้ายคลึงกับสนธิสัญญาระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาทั่วไปโดยรัฐผู้รับคำร้องขอสามารถปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือได้ หากคำร้องขอเข้าข่ายคดีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ชาตินิยม สัมพันธ์ และความผิดทางทหาร รวมถึงคดีความมั่นคงในลักษณะอื่น ๆ สนธิสัญญาฯ ได้เปิดโอกาสให้ผู้ประสานงานกลางของแต่ละรัฐสามารถส่งคำร้องขอความช่วยเหลือและการติดต่อประสานงานผ่านทางช่องทางตำรวจสากล (INTERPOL) หรือองค์การตำรวจอาเซียน (ASEANAPOL) ในสถานการณ์เร่งด่วนได้ จึงทำให้ข้อมูลและพยานหลักฐานที่ได้จากการประสานงานทางคดีผ่านช่องทางดังกล่าวได้รับการยอมรับในกระบวนการพิจารณาชั้นศาลมากขึ้น ดังนั้น การที่สนธิสัญญาฯ ได้ระบุถึงกลไกการประสานงานดังกล่าวจึงเท่ากับการยอมรับถึงความถูกต้องในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศโดยปริยาย

⁴ ปัจจุบัน ประเทศไทยได้ออกพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นกฎหมายอนุวัติการเพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาฯ โดยได้เริ่มมีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๖ และสำนักงานอัยการสูงสุดได้จัดทำข้อตกลงการปฏิบัติหน้าที่ในคดีระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พร้อมทั้งออกข้อบังคับประกอบพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว

ระดับทวิภาคี

สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน⁵ สนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา⁶ สนธิสัญญาโอนตัวนักโทษเด็ดขาดระหว่างประเทศ⁷ รวมถึงข้อตกลงระหว่างรัฐบาลในรูปแบบอื่น ๆ เช่น บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา เรื่อง ความร่วมมือทวิภาคีว่าด้วยการจัดการค้าเด็กและหญิงและการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์ ค.ศ. 2003 และบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวว่าด้วยความร่วมมือต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ค.ศ. 2003 เป็นต้น เป็นกฎหมายที่มีผลผูกพันระหว่างสองประเทศซึ่งค้ำึงถึงผลประโยชน์ร่วมของประเทศที่มาร่วมลงนามเป็นสำคัญ

กฎหมายระหว่างประเทศในระดับทวิภาคีได้ช่วยทำให้การทำงานของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้นเนื่องจากมีพันธกรณีระหว่างรัฐในการที่จะต้องปฏิบัติตามหากมีการผิดเข้าตามเงื่อนไขที่วางไว้ อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบ พบว่ากฎหมายระหว่างประเทศระดับทวิภาคีของภูมิภาคอาเซียนยังมีไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่จะเป็นประเด็น

⁵ สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition Treaty) เป็นเครื่องมือทางการศาลหรือความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาเพื่อเปิดโอกาสให้รัฐหนึ่งสามารถใช้อำนาจทางการศาลของตนเหนือคดีที่เกิดขึ้นในดินแดนของตนเอง แต่ผู้กระทำความผิดในขณะนั้นกลับอยู่ในดินแดนหรืออาณาเขตของอีกรัฐหนึ่ง โดยการส่งมอบตัวผู้ต้องหาหรือผู้ที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ลงโทษผู้นั้นในการกระทำความผิดทางอาญาในดินแดนของรัฐที่ขอให้ส่งตัวบุคคลผู้นั้นเพื่อนำตัวไปดำเนินคดีหรือลงโทษในดินแดนของรัฐที่ร้องขอ แต่ก็มิได้หมายความว่า หากไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันไว้จะไม่สามารถสร้างความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศได้เลย เพราะรัฐยังคงสามารถมีความร่วมมือทางอาญากับรัฐอื่น ๆ ได้โดยอาศัยหลักกฎหมายระหว่างประเทศบนพื้นฐานของพันธไมตรีระหว่างประเทศหลักด้วยที่ถือปฏิบัติ และหลักความยุติธรรม หรือที่รู้จักกันในชื่อว่า ความร่วมมือทางทฤษฎี

⁶ สนธิสัญญาความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา (Mutual Assistance in Criminal Matters Treaty) เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่เปิดโอกาสให้รัฐหนึ่งกับอีกรัฐหนึ่ง หรืออีกหลาย ๆ รัฐ สามารถให้ความช่วยเหลือระหว่างกันได้ตามพันธกรณีที่ตกลงกันไว้บนพื้นฐานของประโยชน์ต่างตอบแทน โดยมองตามความเป็นจริงว่าอาชญากรรมสามารถเกิดขึ้นในทุกแห่งบนโลก และอาชญากรไม่ว่าจะเป็นคนเดียวหรือหลายคนก็ไม่ได้ถูกจำกัดด้วยพื้นที่และเวลาในการกระทำความผิดและหลบหนี ดังนั้น จึงจำเป็นที่รัฐจะต้องร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และช่วยเหลือในการสืบสวนสอบสวนคดีเพื่อนำพยานหลักฐานที่ได้ไปใช้ในการดำเนินการทางศาลได้อย่างถูกต้องตามกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรม

⁷ สนธิสัญญาโอนตัวนักโทษเด็ดขาดระหว่างประเทศ (Prisoner Transfer Treaty) เป็นข้อตกลงที่กำหนดถึงวิธีการในการโอนตัวนักโทษที่ได้รับทางอาญาในรัฐหนึ่ง เรียกว่า รัฐผู้โอนกลับไปรับโทษในอีกรัฐหนึ่งซึ่งเรียกว่า รัฐผู้รับโอน เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานยุติธรรมภายใต้ความร่วมมือในการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาในคดีอาญา โดยวิธีการดังกล่าวจะช่วยให้นักโทษผู้ต้องโทษมีโอกาสกลับคืนสู่สังคมอย่างเป็นผลสำเร็จด้วยการให้โอกาสแก่ผู้สูญเสียอิสรภาพเพราะการกระทำความผิดทางอาญาของตนมีโอกาสไปรับโทษของตนภายในสังคมของตนเอง และเพื่อประโยชน์ในการที่แต่ละประเทศจะได้ให้การอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดที่มีสัญชาติของประเทศของตนให้เป็นผลเมืองดีต่อไป

ที่ได้รับการผลักดันหรือสนับสนุนจากองค์การระหว่างประเทศ เช่น บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลที่เกี่ยวกับการต่อต้านการค้ำมนุษย์ และการต่อต้านการก่อการร้าย ดังนั้น ในโอกาสที่ประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและยังไม่ได้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างครอบคลุม รัฐอาเซียนจึงควรผลักดันให้มีการขอความร่วมมือในลักษณะทวิภาคีหรือพหุภาคีให้มากขึ้น

ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาแบบไม่เป็นทางการ

ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาแบบไม่เป็นทางการมีหลายลักษณะ โดยเน้นความร่วมมือในเชิงนโยบายและปฏิบัติเป็นสำคัญ แม้ว่าประเทศคู่เจรจาหรือประเทศที่เข้ามาร่วมเป็นพันธมิตรจะไม่ได้มีพันธกรณีที่เคร่งครัดที่จะต้องปฏิบัติตามความตกลงที่เกิดขึ้น หรือตามมารยาทระหว่างประเทศในเชิงการทูตเท่ากับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาแบบเป็นทางการที่ยึดถือด้วยบทกฎหมายหรือหลักกฎหมายระหว่างประเทศ แต่รูปแบบความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการได้ทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย และพัฒนาไปเป็นความสัมพันธ์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแบบไม่เป็นทางการซึ่งทำให้การประสานความร่วมมือในการสืบสวนติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิดเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยทั่วไปสามารถพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ ความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

ในระดับนโยบาย

- การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (ASEAN Ministerial Meeting on Transnational Crime - AMMTC) เป็นการประชุมเพื่อรองรับการประชุมในระดับรัฐมนตรีของประเทศอาเซียนที่ดูแลกำกับนโยบายด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่เกิดขึ้นตามมติที่ประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างเป็นทางการครั้งที่ 5 ที่กรุงเทพฯ เมื่อปี 2538 เพื่อให้เป็นกลไกระดับภูมิภาคในการกำกับและดำเนินการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงและขยายตัวมากขึ้น โดยจัดขึ้นเป็นประจำทุก 2 ปี ในครั้งล่าสุดจัดขึ้นเมื่อปี 2015 ที่ผ่านมาน สหพันธ์รัฐมาเลเซีย การประชุมดังกล่าวเป็นการหาแนวทางร่วมกันในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่สำคัญ ได้แก่ การต่อต้านการก่อการร้าย การค้ำมนุษย์ และการประชุมร่วมกับประเทศคู่เจรจา เป็นต้น

- การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (Senior Official Meeting on Transnational Crime - SOMTC) เป็นกลไกที่เน้นความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมายและการเสริมสร้างศักยภาพในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติทั้งด้านการป้องกันและปราบปรามในระดับ

ปฏิบัติของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของประเทศอาเซียน ในรูปแบบของการประชุมสัมมนา⁸ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของประเทศในภูมิภาคอาเซียนทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเป็นเวทีในการผลักดันข้อเสนอใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายให้มากขึ้น เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูล การฝึกอบรม และการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น นอกจากนี้กรอบการประชุมดังกล่าวได้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา⁹ ให้เป็นรูปธรรมตามเอกสารแถลงการณ์ทางการเมืองที่ได้มีการลงนามกันในรูปแบบแผนงานที่ระบุกิจกรรมความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งประเทศผู้นำในแต่ละสาขาของอาชญากรรมข้ามชาติทำหน้าที่ประสานหารือ และแสวงหาความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาอันจะส่งผลให้กลุ่มประเทศอาเซียนสามารถแสวงประโยชน์สูงสุดจากความเชี่ยวชาญของประเทศคู่เจรจากับพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่ายเพื่อให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายน่านโยบายด้านอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

ในระดับปฏิบัติ

- การประชุมกระบวนการบาหลี่ (Bali process)¹⁰ เป็นกลไกความร่วมมือของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติโดยเฉพาะในเรื่องการค้ามนุษย์และการลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย เนื่องจากประเด็นเรื่องการค้ามนุษย์และการข่มขืนข้ามชาติโดยเฉพาะทางเรือเป็นปัญหาสำคัญของประเทศในภูมิภาคนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเวทีระดับภูมิภาคในการหารือและกำหนดแนวทางร่วมกันในการจัดการกับปัญหาการค้ามนุษย์ การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย และปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการข่าวกรองผ่านหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายด้วยกันในรูปของเครือข่ายการบังคับใช้กฎหมาย การวางระบบการตรวจคนเข้าเมืองที่มีประสิทธิภาพ การตรวจร่วมกันตามแนวชายแดน เป็นต้น ผลลัพธ์ที่ได้จากกรอบการประชุมกระบวนการบาหลี่มีตั้งแต่การดำเนินการในเชิงนโยบายของภูมิภาคในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติไปจนถึงการพัฒนากรอบด้านกฎหมายโดยส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกสร้างความร่วมมือระหว่างกัน

⁸ การประชุมจะมุ่งเน้นความร่วมมือของภูมิภาคอาเซียนและประเทศคู่เจรจาในหัวข้อการประชุมที่เกี่ยวข้อง 8 หัวข้อ ประกอบด้วย การก่อการร้าย การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ การลักลอบค้าอาวุธ การฟอกเงิน โจรสลัด อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และอาชญากรรมคอมพิวเตอร์

⁹ ประเทศคู่เจรจาในกรอบการประชุม SOMTC ประกอบด้วย จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และอินเดีย

¹⁰ ปัจจุบันประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 44 ประเทศ และ 2 องค์การระหว่างประเทศ และมีประเทศผู้สังเกตการณ์อีก 29 ประเทศ ดูรายละเอียดใน <http://www.baliprocess.net>

หลากหลายมิติเพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การออกกฎหมายภายในประเทศและมาตรการการป้องกันและความช่วยเหลือต่อเหยื่อของการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก มาตรการจัดการกับการเข้าเมืองผิดกฎหมาย และการเสริมสร้างขีดความสามารถประเทศในรูปแบบของโครงการฝึกอบรม

- การประชุมหัวหน้าตำรวจอาเซียน (ASEAN Chiefs of Police Conference – ASEANAPOL) เป็นกลไกความร่วมมือระหว่างองค์การตำรวจอาเซียนในระดับปฏิบัติ¹¹ โดยเป็นผลมาจากความตระหนักถึงผลร้ายของอาชญากรรมข้ามชาติต่อการเติบโตและการพัฒนาในภูมิภาค และต่อสังคมอาเซียนโดยรวม มีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนระเบียบและกฎหมายที่ใช้กลุ่มประเทศอาเซียน ส่งเสริมการพัฒนาและการดำเนินงานที่เป็นระบบในการบังคับใช้กฎหมายและการรักษาความสงบเรียบร้อย เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจ และความสามัคคีของตำรวจอาเซียนในการต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ รวมถึงการพัฒนาขีดความสามารถทั้งในระดับองค์กรและบุคลากร และเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรตำรวจในภูมิภาคอาเซียนให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุมจะอยู่ในรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่เป็นข้อเสนอแนะหัวหน้าตำรวจของประเทศสมาชิกลำดับเป็นแนวทางในการทำงานร่วมกัน แม้ว่าข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นจะเป็นเพียงกรอบนโยบายกว้าง ๆ และไม่มีพันธผูกพันทางกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติแล้ว แลกเปลี่ยนดังกล่าวถือเป็นเจตจำนงร่วมของผู้นำองค์กรบังคับใช้กฎหมายหลักของแต่ละประเทศที่จะต้องใช้ความพยายามอย่างสุดความสามารถในอันที่จะปฏิบัติตามให้ได้

- การประสานความร่วมมือทางอาญาผ่านองค์การตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศ (International Criminal Police Organization –INTERPOL) หรือเรียกทั่วไปว่า องค์การตำรวจสากล ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่เป็นหน่วยประสานงานกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูล การสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ และช่วยเหลือกันในการติดตามจับกุมผู้กระทำ

¹¹ ประกอบด้วยสำนักงานตำรวจจากประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ และคู่เจรจาอีก 5 ประเทศ และ 2 องค์การระหว่างประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย จีน ญี่ปุ่น เกาหลี นิวซีแลนด์ สำนักงานเลขาธิการอาเซียน และสำนักงานเลขาธิการองค์การตำรวจสากล เนื้อหาสาระของการประชุมจะประกอบด้วยอาชญากรรมข้ามชาติ 9 ฐานความผิด และ 3 ประเด็นความร่วมมือ ประกอบด้วย การลักลอบค้ายาเสพติด การก่อการร้าย การลักลอบค้าอาวุธ การค้ามนุษย์ การฉ้อโกงทางทะเล อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ การใช้เอกสารเดินทางปลอม การฉ้อโกงข้ามชาติ ฐานข้อมูลตำรวจอาเซียน ความร่วมมือทางอาญา และการฝึกอบรมระหว่างตำรวจอาเซียน โดยจะเป็นการเสนอถึงสถานการณ์ทั่วไป สภาพปัญหาของอาชญากรรม รวมถึงเสนอกฎหมาย และมาตรการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดูรายละเอียดได้ใน <http://www.aseanapol.org/information/dialogue-partners>

ผิดมาลงโทษ¹² ผ่านช่องทางตำรวจสากล คือ ระบบข้อมูลข่าวสารตลอด 24 ชั่วโมง (I-24/7) ซึ่งเป็นการส่งและรับข้อมูลผ่านแหล่งข้อมูลกลาง (server) ของตำรวจสากลที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ประเทศฝรั่งเศสสำหรับแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอาญากรรมระหว่างกันเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญากรรมข้ามชาติหรือคดีที่อาญากรรมหลบหนีไปต่างประเทศในลักษณะต่าง ๆ ในรูปแบบของหมายตำรวจสากล (INTERPOL Notices) 8 ประเภท¹³ ตามลักษณะของประเภทคดีและคำร้องขอความร่วมมือที่กำหนดไว้ตามระเบียบการใช้หมายตำรวจสากล เช่น หมายสีแดงใช้สำหรับการติดตามบุคคลที่เป็นที่ต้องการตัวเพื่อส่งกลับไปดำเนินคดีหรือรับโทษทางอาญาในประเทศผู้ร้องขอหรือหมายสีดำใช้สำหรับติดตามบุคคลสูญหาย เป็นต้น เพื่อให้ประเทศสมาชิกตำรวจสากลช่วยเหลือในการสืบสวนสอบสวนและติดตามอาญากรรมข้ามชาติที่หลบหนีจากประเทศหนึ่งเข้าไปในอีกประเทศหนึ่ง¹⁴ คดีอาญากรรมสำคัญที่น่าสนใจ ได้แก่ การก่อการร้าย การค้ามนุษย์ การค้ายาเสพติด

¹² องค์การตำรวจสากล ก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกที่ประเทศโมนาโค ในปี 1914 ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกรวม 190 ประเทศ สำนักงานเลขาธิการองค์การตำรวจสากล ตั้งอยู่ที่เมือง Lyon ประเทศฝรั่งเศส มีวัตถุประสงค์เพื่อทำหน้าที่ประสานงานและติดต่อแลกเปลี่ยนข้อสนเทศหรือข้อมูลเกี่ยวกับอาญากรรมต่อองค์การตำรวจสากล หรือต่อสำนักงานกลางแห่งชาติ (National Central Bureau; NCB) ซึ่งเป็นกลไกของประเทศสมาชิกที่สำคัญในการดำเนินงานประสานการติดต่อระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกัน โดยองค์การตำรวจสากลจะมีบทบาทในการเป็นช่องทางการติดต่อประสานความร่วมมือกับระหว่างประเทศสมาชิกผ่านระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการต่อสู้กับอาญากรรมและอาญากรรมข้ามชาติในศตวรรษที่ 21 โดยคดีสำคัญหลัก ๆ ที่เป็นเป้าหมายของตำรวจสากล ได้แก่ การก่อการร้าย การค้ามนุษย์ ยาเสพติดให้โทษ การลักลอบขนคนผิดกฎหมาย อาญากรรมทางการเงิน อาญากรรมคอมพิวเตอร์ การลักลอบขนสินค้าผิดกฎหมาย โจรสลัด การลักขโมยวัตถุโบราณ การลักลอบขนยาผิดกฎหมาย อาญากรรมองค์กร นักโทษหลบหนี และอาญากรรมสงคราม เป็นต้น ดูรายละเอียดได้ใน <http://www.interpol.int/About-INTERPOL/Overview>

¹³ หมายตำรวจสากล (INTERPOL Notices) เป็นคำร้องขอความร่วมมือ หรือการแจ้งเตือนระหว่างประเทศซึ่งอนุญาตให้ตำรวจของประเทศสมาชิกแบ่งปันข้อมูลข่าวสารสำคัญระหว่างกัน ได้ถูกจัดทำและเผยแพร่โดยสำนักงานเลขาธิการตำรวจสากลตามคำร้องขอของสำนักงานกลางแห่งชาติหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายของประเทศสมาชิก ซึ่งจะเผยแพร่ด้วยภาษาทางการ 4 ภาษา ได้แก่ อาหรับ, อังกฤษ, ฝรั่งเศส, และสเปน โดยแบ่งหมายออกเป็น 8 ลักษณะ ประกอบด้วย หมายสีแดง หมายสีดำ หมายสีส้ม หมายสีฟ้า หมายสีเหลือง หมายสีเขียว หมายสีม่วง และหมายสีขาว ดูรายละเอียดได้ใน <http://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Notices>

¹⁴ ตัวอย่างความร่วมมือที่น่าสนใจ เช่น การประสานงานของตำรวจสากลในการจับกุมนายไบรอัน สมิธ บุคคลที่เป็นที่ต้องการตัวตามหมายแดงตำรวจสากล และเป็นผู้ต้องหาตามหมายจับของสำนักงานสืบสวนกลางสหรัฐอเมริกา (เอฟบีไอ) ในข้อหาล่วงละเมิดทางเพศเด็กและข่มขืนผู้หญิงในปี พ.ศ. 2532 ในลาสเวกัส และได้หลบหนีมาซ่อนตัวอยู่ในพื้นที่ จ.น่าน เป็นครูสอนพิเศษวิชาภาษาอังกฤษให้กับเด็กนักเรียนในโรงเรียนบ้านปรางค์ ต.บ้านปรางค์ อ.ปัว จ.น่าน โดยหลังจากแจ้งข้อหาตำรวจสากลได้ควบคุมตัวไปดำเนินการเพื่อส่งไปดำเนินคดีที่ประเทศสหรัฐอเมริกาตามข้อตกลงเรื่องส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อไป เป็นต้น (ข้อมูลจากฝ่ายตำรวจสากลและประสานงานภูมิภาค 3 กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ)

การลักลอบขนคนผิดกฎหมาย อาชญากรรมทางการเงิน อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ การลักลอบขนสินค้าผิดกฎหมาย การลักขโมยวัตถุโบราณ การลักลอบขนยาผิดกฎหมาย อาชญากรรมองค์กร ตลอดจนการติดตามบุคคลหลบหนีการดำเนินคดีอาญาและคำพิพากษา และอาชญากรรมสงคราม เป็นต้น

- การประสานงานผ่านสำนักงานนายตำรวจประสานงานประจำสถานทูต (Police Liaison Office) โดยมีนายตำรวจที่เป็นผู้แทนของสำนักงานตำรวจของประเทศนั้น ๆ ประจำอยู่ที่สถานทูตที่ตั้งอยู่ในประเทศต่าง ๆ มีหน้าที่ในการติดต่อประสานงานในคดีอาญาต่าง ๆ ที่ผู้ต้องหาได้หลบหนีมาอยู่ในประเทศอาเซียน หรือจากประเทศอาเซียนไปอยู่ต่างประเทศให้เกิดความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ทั้งในด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูล การแสวงหาพยานหลักฐาน และการส่งและรับคำร้องขอทางทูลที่เกี่ยวกับคดี สำนักงานนายตำรวจประสานงานดังกล่าวได้มีบทบาทสำคัญในการคลี่คลายคดีอาชญากรรมและอาชญากรรมข้ามชาติสำคัญที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและอาเซียนในหลายคดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ข้อจำกัดด้านกฎหมายภายในน้อยลงและเกิดความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น¹⁵ (เกชา สุขรมย์, พ.ต.ท., การสื่อสารระหว่างบุคคล, 26 มกราคม 2556)

กล่าวโดยสรุป ความร่วมมือระหว่างประเทศของภูมิภาคอาเซียนมีทั้งในระดับที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งนับเป็นกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศที่สำคัญ แม้ว่าประเทศอาเซียนจะได้ตระหนักถึงภัยของอาชญากรรมข้ามชาติที่เพิ่มขึ้น แต่เนื่องจากกรอบความร่วมมือของภูมิภาคส่วนใหญ่จะลักษณะของแนวทางการทำงานร่วมกันไม่ได้มีผลผูกพันในทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด ทำให้การบังคับใช้กฎหมายของแต่ละประเทศยังคงตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมายภายในของรัฐบาล และผลประโยชน์ของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ ประกอบกับกฎหมายของภูมิภาคยังไม่ได้มีการพัฒนาเหมือนเช่นในสหภาพยุโรปจึงทำให้ความร่วมมือระหว่างประเทศของภูมิภาคอาเซียนไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งสามารถวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคได้ ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของอาเซียน

แม้ว่าภูมิภาคอาเซียนจะมีกรอบความร่วมมือในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่ชัดเจนมากขึ้นในห้วง 10 ปีที่ผ่านมา แต่ด้วยลักษณะของความเป็นรัฐที่กำลังพัฒนา และมีรูปแบบการเมืองการปกครองและแนวนโยบายของรัฐที่แตกต่างกัน (Keling, 2011) ทำให้การพัฒนาแนวทางความร่วมมือในการบังคับใช้กฎหมายของภูมิภาคค่อนข้างล่าช้าไม่สามารถก้าวทันกับรูปแบบ

¹⁵ ในปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานทูตในประเทศไทยรวม 20 ประเทศ และ 2 องค์การระหว่างประเทศ ประกอบด้วยออสเตรเลีย, เบลเยียม, แคนาดา, จีน, ฝรั่งเศส, เยอรมนี, อินโดนีเซีย, อิสราเอล, อิตาลี, ญี่ปุ่น, เกาหลีใต้, มาเลเซีย, เนเธอร์แลนด์, นิวซีแลนด์, กลุ่มประเทศนอร์ดิก, นอร์เวย์, สเปน, สวิตเซอร์แลนด์, อังกฤษ, สหรัฐอเมริกา, ภูฏาน, องค์การตำรวจสากลและสำนักงานต่อต้านยาเสพติดและอาชญากรรมขององค์การสหประชาชาติ

การกระทำผิดสมัยใหม่ขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่เติบโตอย่างรวดเร็วได้ โดยสามารถวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือในด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของภูมิภาคอาเซียนได้ ดังนี้

ประการแรก การไม่มีหลักกฎหมายหรือข้อตกลงร่วมกันของภูมิภาคที่จะระบุถึงขอบเขตอำนาจศาลที่จะพิจารณาคดีอาชญากรรมข้ามชาติที่ได้กระทำลงในพื้นที่มากกว่าหนึ่งรัฐ กล่าวคือ ในกรณีความผิดที่มีผู้กระทำความผิดในประเทศหนึ่ง และบางส่วนได้ถูกกระทำในอีกประเทศหนึ่ง และมีความเสียหายหรือผลกระทบเกิดขึ้นในอีกหลายประเทศ แม้ว่าอาเซียนจะมีสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาแต่ในทางปฏิบัติยังเป็นไปด้วยความล่าช้าอันเนื่องมาจากอุปสรรคด้านภาษา ความแตกต่างของกฎหมายในแง่ของวิธีปฏิบัติ และด้านข้อมูล (ประพันธ์ นัยโกวิท และประธาน จุฬาโรจน์มนตรี, 2546) นอกจากนี้ มีเพียงบางประเทศในอาเซียนที่มีสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และความช่วยเหลือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาระหว่างกัน ทำให้การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ และการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละรัฐ เป็นสำคัญ (Emmers, 2003) เช่น กรณีที่การวางแผน การสมคบคิด และการลงมือกระทำความผิดอยู่คนละประเทศ ศาลของประเทศใดควรจะใช้อำนาจในการรับฟ้องและพิจารณาคดีด้วยเหตุผลใด เป็นต้น

ประการที่สอง การประสานความร่วมมือในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นทางการระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนด้วยกันยังไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกรณีที่ประเทศไทยขอความช่วยเหลือทางอาญาไปยังประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน เช่น ลาว พม่า กัมพูชา และมาเลเซีย ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการสนธิสัญญาระหว่างกันในเรื่องของความช่วยเหลือทางอาญาและการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมทุกประเทศทำให้ไม่มีพันธกรณีที่จะต้องให้ความช่วยเหลือกันตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ (สุนิสา สถาพรเสริมสุข, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 25 พฤศจิกายน 2555) หรือหากเป็นการร้องขอความช่วยเหลือระหว่างประเทศผ่านช่องทางทางการทูตก็ไม่มี ความแน่นอนขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐและผลประโยชน์ต่างตอบแทนเป็นสำคัญ ซึ่งพบว่า การกระทำผิดของประชากรที่มาจากกลุ่มประเทศอาเซียนจะเป็นเรื่องการหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย และการใช้แรงงานผิดกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสามารถใช้กฎหมายภายในของแต่ละประเทศที่มีอยู่ในการจัดการได้อยู่แล้วตามหลักอธิปไตยแห่งรัฐ ไม่ได้มีลักษณะแยกส่วนในการกระทำผิดเหมือนองค์กรอาชญากรรมจากเอเชีย หรือแถบยุโรป หรือเป็นลักษณะที่ผู้กระทำความผิดมาจากประเทศในแถบอื่น ๆ ของโลกมาใช้ประเทศไทยเป็นฐานที่ตั้งในการกระทำผิด หรือเป็นทางผ่านในการกระทำผิด เช่น การฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์ กลุ่มผู้ก่อการร้ายข้ามชาติ กลุ่มยาเสพติดข้ามชาติ หรือการค้าอาวุธข้ามชาติ เป็นต้น (จอม สิงห์น้อย, พ.ต.ท., การสื่อสารระหว่างบุคคล, 10 มกราคม 2556)

ประการที่สาม ความไม่เพียงพอของกฎหมายภายในของแต่ละประเทศที่มีอยู่ เนื่องจากการดำเนินคดีกับอาชญากรรมข้ามชาติโดยเฉพาะที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรมีความสลับซับซ้อน และเชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายเกี่ยวเนื่องกันในหลายประเทศทำให้ต้องใช้เทคนิควิธีการสืบสวนสอบสวน

และรวบรวมพยานหลักฐานเป็นกรณีพิเศษ หากแต่กฎหมายภายในที่ใช้ในแต่ละประเทศโดยมาก มีวัตถุประสงค์เพื่อบังคับใช้แก่การประกอบอาชญากรรมของปัจเจกบุคคล หรือการประกอบอาชญากรรมที่มีการสมคบกันในกรณีธรรมดาทั่วไป ทำให้ไม่สามารถเอาผิดกับตัวผู้กระทำผิดที่อยู่เบื้องหลังซึ่งมักมีการประกอบธุรกิจกฎหมายบังหน้าได้ นอกจากนี้ หลายประเทศยังไม่มีกฎหมายป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่ให้อำนาจพิเศษแก่เจ้าพนักงานในการสืบสวนสอบสวน เช่น การดักฟังโทรศัพท์ (wire tapping) การใช้สายลับ (undercover operation) การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สะกดรอย (intelligence by electronic devices) การจัดส่งภายใต้การควบคุม (controlled delivery) รวมถึงการบัญญัติโทษรับทรัพย์สินที่ยังมีได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อกระทำความผิด หรือพร้อมที่จะใช้กระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดในอนาคต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจนอกกฎหมาย ประกอบอาชญากรรม และขยายเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (คมกริช คุลยพิกษ์, ม.ป.ป.)

ประการที่สี่ การขาดหน่วยงานรับผิดชอบหลักต่อปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งเป็นปัญหาที่มักพบได้ในหลายประเทศในอาเซียน แอฟริกา และตะวันออกกลาง อันมีสาเหตุมาจาก 1) ความไม่พร้อมด้านโครงสร้างของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่ยึดติดกับแนวคิดการป้องกันอาชญากรรมแบบเดิม 2) ความรู้ความเข้าใจในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งเป็นปัญหาความมั่นคงแบบใหม่ที่ไม่สามารถใช้แนวคิดการป้องกันอาชญากรรมแบบเดิมในการจัดการได้ และ 3) การทำงานแบบแยกส่วนภารกิจของหน่วยงานทำให้ขาดการประสานงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน (Broome, 2000: p. 9) เช่น ในกรณีของประเทศไทยมีหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับภารกิจการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติเป็นจำนวนมาก เช่น สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กองบังคับการปราบปราม กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ กองการต่างประเทศ ศูนย์ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กระทรวงกลาโหม กรมศุลกากร และหน่วยปฏิบัติการต่าง ๆ หากแต่ในทางปฏิบัติขาดเอกภาพในการบริหารจัดการ ในขณะที่อีกหลายประเทศยังไม่มีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านนี้โดยตรงทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการประสานการปฏิบัติ

ประการที่ห้า การขาดทักษะและความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายอาญาและกฎหมายระหว่างประเทศ ความรู้ด้านภาษา และความรู้ด้านวัฒนธรรมและสังคมของประเทศอาเซียนที่จะจัดการกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ (Intararam, 2001; สายันต์ สุชีพพิข, ม.ป.ป.) ต้องยอมรับว่า ภาษาและวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนยังมีความแตกต่างกันค่อนข้างมากเนื่องจากแต่ละประเทศต่าง ๆ มีภาษาเขียนและภาษาพูดเป็นของตนเองโดยมีเพียงบางประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ ในขณะที่การจัดทำคำร้องขอความช่วยเหลือทางอาญาจำเป็นต้องใช้ภาษากลางในการสื่อสารซึ่งโดยทั่วไปจะใช้ภาษาอังกฤษ ดังนั้น การสรรหาบุคลากรที่มีทักษะทั้งในด้านของภาษา กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และมโนทัศน์ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงเป็นเรื่องที่เป็นจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ

ประการสุดท้าย การขาดกลไกในทางปฏิบัติในการขับเคลื่อนนโยบายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของกลุ่มประเทศอาเซียน แม้ว่าในภูมิภาคอาเซียนจะมีกลไกการประสานงานในเชิงนโยบายหลายระดับทั้งในระดับหัวหน้ารัฐบาล รัฐมนตรียุติธรรมอาเซียน เจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ และหัวหน้าตำรวจอาเซียน แต่กรอบความร่วมมือมีลักษณะเชิงนโยบายที่เน้นการกระชับความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันแบบไม่เป็นทางการ เช่น การแลกเปลี่ยนมูลข่าวสาร และการฝึกอบรม ซึ่งไม่ได้มีกฎเกณฑ์และขั้นตอนที่แน่นอนเหมือนเช่นความร่วมมือผ่านกระบวนการทางกฎหมายประกอบกับโครงสร้างของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศทำให้ความร่วมมือขึ้นอยู่กับประโยชน์ต่างตอบแทน และนโยบายของรัฐเป็นสำคัญ

ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์

เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านการกระบวนกรยุติธรรมทางอาญาในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 รัฐบาลของประเทศอาเซียนจำเป็นต้องเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกันในทุกภาค และควรมียุทธศาสตร์ความร่วมมือของภูมิภาคอาเซียนในด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยสมควรพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องใน 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักความร่วมมือของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้เหมาะสม การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านกฎหมาย และการบริหารจัดการ และการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

การพัฒนาหลักความร่วมมือของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้เหมาะสม

รัฐอาเซียนควรผลักดันให้องค์กรของภูมิภาคอาเซียนที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น สำนักงานเลขาธิการอาเซียน สำนักงานเลขานุการตำรวจอาเซียน และศูนย์ฝึกอบรมระหว่างประเทศที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคอาเซียนที่มีอยู่แล้ว เช่น สถาบันระหว่างประเทศว่าด้วยการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย (ILEA Bangkok) และศูนย์ความร่วมมือการบังคับใช้กฎหมายจากการ์ตา (JCLEC) เป็นหน่วยงานภูมิภาคหลักในการกำหนด ผลักดัน ขับเคลื่อน และศึกษาวิจัยกระบวนการเชิงนโยบายทางอาญาของประเทศอาเซียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจทำหน้าที่เป็นทั้งหน่วยงานนโยบายและหน่วยประสานงานด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรืออาจจัดตั้งหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายระดับรองในองค์กรดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน เช่น การจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์อาเซียนเพื่อเป็นศูนย์กลางในการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ และการฝึกอบรมสำหรับนักนิติวิทยาศาสตร์ของอาเซียน เป็นต้น

รัฐอาเซียนควรจัดตั้งทีมปฏิบัติการสืบสวนสอบสวนร่วมของภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Investigative Team) ประกอบด้วยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหลักที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล หน่วยสืบสวนพิเศษ ศุลกากร และหน่วยตรวจคนเข้าเมือง ในลักษณะของทีมบูรณาการ ประกอบด้วย หน่วยสืบสวนสอบสวน หน่วยนิติวิทยาศาสตร์ หน่วยเทคโนโลยี หน่วยปฏิบัติการพิเศษ เป็นต้น (Singh, 1999) โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมข้ามชาติที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศอาเซียนในวงกว้าง เช่น การก่อการร้ายข้ามชาติ การค้ามนุษย์ และอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

รัฐอาเซียนควรจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาทบทวนความเป็นไปได้ในการจัดตั้งองค์กรกระบวนการยุติธรรมในระดับภูมิภาคของอาเซียน เช่น ศาลยุติธรรมอาเซียน สำนักงานอัยการอาเซียน ควบคู่ไปกับองค์กรตำรวจอาเซียนซึ่งได้จัดตั้งขึ้นแล้ว เพื่อแก้ปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลที่ถูกจำกัดโดยอำนาจอธิปไตยของแต่ละประเทศ โดยกำหนดโครงสร้างองค์กรและขอบเขตอำนาจหน้าที่ภารกิจให้เหมาะสมสอดคล้องกับประเภทคดีที่สมควรจะนำขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลให้ชัดเจน เช่น เรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนสาหัสร้ายแรง และคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน เป็นต้น เพื่อเป็นการยกระดับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับกฎหมายภูมิภาคที่มีในปัจจุบัน เช่น สนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาของอาเซียน ค.ศ. 2004 และกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของภูมิภาคที่อาจพัฒนาขึ้นในอนาคต เช่น ระบบหมายจับอาเซียน โดยอาจนำตัวแบบของกระบวนการยุติธรรมและศาลยุติธรรมของสหภาพยุโรปมาใช้เป็นแนวทางในการจัดโครงสร้างองค์กรและแนวทางการปฏิบัติงาน

การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านกฎหมาย และการบริหารจัดการ

รัฐอาเซียนควรกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายร่วมกันในหลากหลายมิติอย่างเหมาะสม ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อรองรับการขยายตัวของภูมิภาคอาเซียน เช่น มาตรการทางกฎหมายการฟอกเงิน มาตรการต่อต้านการก่อการร้าย มาตรการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนอาเซียน มาตรการทางกฎหมายต่อผู้ต้องหาและเหยื่อจากการค้ามนุษย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นที่คาดหวังได้ว่าเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้ว ประชากรจากทุกประเทศในภูมิภาคอาเซียนจะมีการเคลื่อนย้ายในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกันมากขึ้นอันเนื่องมาจากนโยบายเปิดรับและอำนวยความสะดวกแก่เพื่อนบ้าน ดังนั้น การกำหนดให้มีอนุสัญญาภูมิภาคอาเซียนว่าด้วยเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรือแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของอาเซียนในลักษณะที่คล้ายกับกฎหมายของภูมิภาคอื่น เช่น อนุสัญญาสหภาพยุโรปว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 1957 และอนุสัญญาสหภาพยุโรปว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ค.ศ. 1959 ที่วางหลักเกณฑ์ให้แต่ละประเทศถือปฏิบัติร่วมกันแบบกว้าง ๆ มีสาระสำคัญประกอบด้วย บททั่วไป ความผิดอาญาที่จะใช้กฎหมายดังกล่าว หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย วิธีพิจารณาความ ความร่วมมือทางอาญาระหว่าง

ประเทศ บพทกวัน และอื่น ๆ เกี่ยวข้อง สามารถเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมาย และการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติในภูมิภาคมีมาตรฐานใกล้เคียงกันและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รัฐอาเซียนควรส่งเสริมผลักดันให้ประเทศสมาชิกใช้เครื่องมือ และระบบการบริหารจัดการทางคดีระหว่างประเทศที่มีอยู่ เช่น ระบบฐานข้อมูลและการตรวจพิสูจน์ขององค์การตำรวจสากล ระบบฐานข้อมูลตำรวจอาเซียน ระบบการบริหารจัดการและสืบสวนคดี ซึ่งที่เกี่ยวข้องกับฐานข้อมูลอาชญากรรมข้ามชาติหลายประเภท เช่น การก่อการร้าย การค้ายาเสพติด การค้าอาวุธ การค้ามนุษย์ การฉ้อโกงข้ามชาติ การฉ้อโกงทางทะเล อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมเศรษฐกิจและการเงิน และอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม มาใช้ในการปฏิบัติงานและให้สามารถยอมรับเป็นพยานหลักฐานชั้นศาลได้

รัฐอาเซียนควรส่งเสริมการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียน ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยให้ความสำคัญต่อความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาเพิ่มมากขึ้น และแสดงให้เห็นถึงความจริงใจที่จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันบนหลักปฏิบัติต่างตอบแทน ซึ่งสามารถกระทำได้ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ เช่น การกำหนดให้เรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาอยู่ในแผนแม่บทของรัฐบาลที่จะต้องดำเนินการ การแก้ไขกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ครอบคลุมถึงกิจกรรมผิดกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ไม่ว่าจะเป็นกระทำภายในหรือภายนอกประเทศ การเพิ่มอำนาจให้เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการสืบสวนสอบสวนคดีที่มีลักษณะข้ามชาติ การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบในการสืบสวนปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ การใช้ช่องทางประสานงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพความร่วมมือระหว่างภูมิภาคในเรื่องทางอาญาอื่น ๆ นอกเหนือจากกลไกทางกฎหมาย เช่น การประสานงานผ่านช่องทางตำรวจสากล ฐานข้อมูลตำรวจอาเซียน และการประสานงานผ่านเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานทูต ควรได้รับการยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเป็นทางการของประเทศอาเซียนด้วย

รัฐอาเซียนควรตั้งคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศหรือภูมิภาคที่มีอยู่ในปัจจุบันหรือที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เช่น การแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาของอาเซียน การยกเว้นกฎหมายป้องกันปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมให้รองรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร

รัฐอาเซียนควรจัดทำนโยบายและแผนการพัฒนาประชาคมอาเซียนด้านการบริหารงาน ยุติธรรมร่วมกัน เช่น การเคลื่อนย้ายแรงงาน การส่งกลับคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย การปฏิบัติต่อเด็ก และสตรี เป็นต้น โดยอาจจัดทำเป็นลักษณะของข้อตกลง หรือแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุด เช่น การปฏิบัติต่อคนต่างชาติดีเมื่อเข้าสู่การดำเนินคดีอาญาของกระบวนการยุติธรรมอาเซียน ทั้งนี้ ในช่วงเริ่มต้นอาจจะประสานงานเพื่อขอรับการสนับสนุนบุคลากร และเครื่องมือจากประเทศในกลุ่ม ภูมิภาคอื่น ๆ หรือองค์การระหว่างประเทศที่มีประสบการณ์มาก่อน เช่น สหภาพยุโรป สหประชาชาติ องค์การตำรวจสากล เป็นต้น

รัฐอาเซียนควรเร่งสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องอาชญากรรมข้ามชาติให้เกิดขึ้นกับประชาชน เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและการปรับตัวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สิทธิมนุษยชนของพลเมืองอาเซียน สิทธิของผู้ต้องหาและผู้เสียหายเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ของประเทศต่าง ๆ รูปแบบและวิธีการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในกระบวนการยุติธรรมของ ประเทศไทยเมื่อต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีอาญาในประเทศอาเซียน รวมตลอดถึงการให้ความรู้ ความเข้าใจต่อวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างของคนชาติอาเซียนที่จะช่วยลดความขัดแย้งที่อาจนำไปสู่การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา

การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

รัฐอาเซียนควรจัดเตรียมบุคลากรหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการ สืบสวนสอบสวนและประสานงานทางคดีให้มีความรู้ในลักษณะสหวิทยาการ ประกอบด้วย กฎหมาย ระหว่างประเทศ กฎหมายสารบัญญัติ และวิธีสบัญญัติทางอาญา การสืบสวนสอบสวนคดี และการใช้ ภาษาต่างประเทศอีกอย่างน้อยสองภาษาโดยมีภาษาอังกฤษเป็นภาษาพื้นฐาน เพื่อเข้าร่วมในทีมปฏิบัติ การสืบสวนสอบสวนร่วมของภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Investigative Team) และทีมผู้ประสานงาน ชายแดน (Border Liaison Officers) โดยอาจทำเป็นรูปของโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อ เตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกบุคคลที่จะต้องมีความรู้ ทักษะ ความชำนาญเฉพาะด้าน การฝึกอบรม การฝึกปฏิบัติการร่วม การทดลอง จนนำไปสู่การปฏิบัติการ ในพื้นที่จริง โดยทีมปฏิบัติการร่วมดังกล่าวควรต้องได้รับความสะดวกที่สามารถเดินทางเข้าออกประเทศ ต่าง ๆ ในอาเซียนเพื่อปฏิบัติงานในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมข้ามชาติได้

รัฐอาเซียนควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เพื่อเตรียม บุคลากรในหน่วยงานราชการต่าง ๆ ให้พร้อมต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนทั้งในเชิงระบบบริหารงาน บุคคล และศักยภาพของบุคคล อาทิ การเตรียมความพร้อมในด้านภาษาต่างประเทศให้แก่ข้าราชการ การฝึกอบรมให้ข้าราชการในทุกกระทรวง ทบวง กรม เข้าใจต่อกฎหมาย และระเบียบของภูมิภาค อาเซียนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของตน และหน่วยงานข้างเคียงเมื่อต้องปฏิบัติงานระดับภูมิภาค ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้อง

อาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งสถาบันการศึกษา สังคม และครอบครัวในการช่วยกล่อมเกล่า และสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนด้วย

บทสรุป

การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนนับเป็นพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจอีกก้าวหนึ่งของประเทศอาเซียนที่พยายามที่สร้างความเป็นภูมิภาคนิยมและสร้างอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ โดยลดกฎระเบียบภายในรัฐลงเพื่อเปิดโอกาสให้ประชากรอาเซียนสามารถผ่านเข้า-ออกประเทศได้มากขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับทำให้องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติสามารถใช้ช่องโอกาสดังกล่าวในการเข้ามกระทำความผิดในภูมิภาคอาเซียนหลากหลายรูปแบบ ผลการศึกษา พบว่า ความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญาของภูมิภาคอาเซียนในปัจจุบันยังมีจุดอ่อนอยู่หลายประการ กล่าวคือ การไม่มีกฎหมายหรือข้อตกลงร่วมกันของภูมิภาคที่จะระบุถึงขอบเขตอำนาจศาลที่จะพิจารณาตีอาชญากรรมข้ามชาติ การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายยังมีข้อจำกัดอันเนื่องมาจากกฎหมายภายในของรัฐ การขาดหน่วยงานรับผิดชอบหลักต่อปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ การขาดทักษะและความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายอาญาและกฎหมายระหว่างประเทศ ความรู้ด้านภาษา และความรู้ด้านวัฒนธรรมและสังคมของประเทศอาเซียน การขาดความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายอาญาและกฎหมายระหว่างประเทศของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และการขาดกลไกในทางปฏิบัติในการขับเคลื่อนนโยบายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของกลุ่มประเทศอาเซียน ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของแต่ละประเทศอาเซียนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมต่อการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยควรมียุทธศาสตร์ว่าด้วยการยุติธรรมทางอาญาของอาเซียนร่วมกันโดยอาจพิจารณาใน 3 ส่วนหลัก ประกอบด้วย ด้านกลไกความร่วมมือของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศด้านกฎหมาย และการบริหารจัดการ และด้านการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ เพื่อลดข้อจำกัดด้านกฎหมายภายในของแต่ละประเทศอันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ และขยายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น.

เอกสารอ้างอิง

- กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2555). *เอกสารประกอบสำหรับการประชุมหัวหน้าตำรวจอาเซียน ครั้งที่ 32*. ณ กรุงเนปิดอว์ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ระหว่างวันที่ 21-25 พฤษภาคม 2555: 1-44.
- ก้องเกียรติ อภัยวงศ์, พล.ต.ต. (2546). *องค์การอาชญากรรมข้ามชาติ: ผลกระทบที่เกิดจากองค์การอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย. เอกสารวิจัย หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 6*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม.
- คมกริช ดุลยพิทักษ์. (ม.ป.ป.) *ปัญหาการดำเนินคดีองค์การอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2556, จาก http://www.chaibadancrime.com/images/sub_1353041547/11080811829.doc
- จตุรนต์ ธีระวัฒน์. (2547). *กฎหมายระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บริษัท อสมท. จำกัด (มหาชน). (2555, 28 มกราคม). *ราชทัณฑ์ขยายผลเครือข่ายยาเสพติดในเรือนจำส่งข้อมูล 80 บัญชีธนาคารให้ตำรวจและปปง. ตรวจสอบ. สำนักข่าวไทย*. สืบค้น 20 ธันวาคม 2555, จาก <http://www.mcot.net/site/content?id=4ff674bf0b01dabf3c03dcb4>
- ทีมข่าวอาชญากรรม. (2555, 16 มิถุนายน). *ถก หน.ตร.อาเซียน เชื้อคบิลแก๊งคอลเซ็นเตอร์-ยาเสพติด. ไทยรัฐ*. สืบค้น 15 ธันวาคม 2555, จาก <http://www.thairath.co.th/column/region/trialweek/265309>
- ไทยพีบีเอส. (2556, 4 มิถุนายน). *สหรัฐจับ 6 คนไทยลักลอบค้าอาวุธ เผย 1 ในแก๊งค์เคยเป็นที่ปรึกษาระดับสูงในกทม*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2555, จาก <http://event.sanook.com/blog/?p=2125>
- ประพันธ์ นัยโกวิท และประธาน จุฬารัชมณเฑียร. (2546). *องค์การอาชญากรรมข้ามชาติกับการพัฒนากฎหมายความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา. วารสารนิติศาสตร์, 33(3): 542-552*.
- พรชัย ด่านวิวัฒน์. (2544). *กฎหมายอาญาระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- พัชรา ลินลอยมา, จิตพล กาญจนกิจ, พงศ์กุลธร ไรจนวิรุฬห์, ทักษกร ภูวดิษยคุณ, ทัดดาว โหมลักษ์ณ, สันธยา รัตนธารส, ... ไกรยุทธ แสงสุข. (2555). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาทบทวนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและความร่วมมือในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียนเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.
- พีรเดช สันติวงศ์. (2542). *วิพากษ์ทฤษฎีเสถียรภาพอันเกิดจากการค้าทุนโดยประเทศเจ้ามหาอำนาจกับการสร้างกฎกติการะหว่างประเทศ: ศึกษากรณีการเกิดเขตการค้าเสรีอาเซียน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมบูรณ์ เสี่ยมบุตร. (2548). *กฎหมายระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สาพันธ์ สุโขพิข. (ม.ป.ป.). *ผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียนด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม*. สืบค้น 30 ธันวาคม 2555, จาก <http://www.kmcenter.ago.go.th/kms/node/2042>
- สุวิมล พิชญ์ไพบุลย์ และเดชอุดม ขุนนะสิทธิ์. (ม.ป.ป.). การสอบสวนคดีอาญาในประเทศมุสลิม: กรณีศึกษาเฉพาะประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย. ใน *รายงานการเก็บข้อมูลกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศมุสลิมศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย*. สถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. สืบค้น 2 ธันวาคม 2555, จาก http://www.oja.go.th/doc/Lists/doc1/Attachments/239/jrd_research_criminal_01_02_49.pdf
- Broome, J. (2000). *Transnational crime in the twenty-first century*. Paper presented at the Transnational Crime Conference, Canberra, 9-10 March 2000. Retrieved October 16, 2013, from http://www.aic.gov.au/media_library/conferences/transnational/broome.pdf
- Brownlie, I. (2003). *Principles of public international law* (6th ed). Oxford: Oxford University Press.
- Emmers, R. (2003). *The threat of transnational crime in Southeast Asia: Drug trafficking, human smuggling and trafficking, and sea piracy*. Discussion Papers. Institute of Defence and Strategic Studies (IDSS), Singapore. Retrieved December 15, 2012, from <http://pendientedemigracion.ucm.es/info/unisci/revistas/Ralf.pdf>
- Intararam, K. (2001). *Problems and obstacles (of investigators) in transnational organized crime investigation in the Metropolitan Police Bureau*. Thesis for Master of Arts (Criminology and Criminal Justice). Mahidol University.
- Jojarth, C. (2009). *Crime, war and global trafficking: Designing international cooperation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Han, L.W. (2003). Confronting transnational crime in Asia Pacific. In H. Elina Noor (Ed.), *Asia Pacific security uncertainty in a changing world order*. Papers presented at 16th Asia-Pacific Round Table. Malaysia: ISIS.
- Haberfeld, M. & McDonald, W.H. (2005). International cooperation in policing. In P. Reichel (Ed.), *Handbook of transnational crime and justice*. United States of America: SAGE.

- Haack, M. (n.d.). *Collective security in Asia*. Retrieved January 1, 2013, form <http://library.fes.de/pdf-files/iez/global/02012.pdf>
- Keling, M.F. (2011). *The development of ASEAN from historical approach*. Retrieved June 15, 2013, <http://repo.uum.edu.my/7270/1/6426.pdf>
- Keohane, R.O. (2005). *After hegemony: Cooperation and discord in the world political economy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Laki, J. (2006). *Non-traditional security issues: Securitization of transnational crime in Asia*. Singapore: Institute of Defense and Strategy Studies.
- MacGibbon, A. (1997). *Multilateral initiatives to combat transnational criminality*. CACAP Study Group on Transnational Crime. at Siam Intercontinental Hotel, Bangkok, Thailand. October 10-11, 1997.
- McFarlane, J. (2002). Fighting transnational crime: Building for the future. In H. Elina Noor (Ed.), *Asia Pacific security uncertainty in a changing world order*. Papers presented at 16th Asia-Pacific Round Table. Malaysia: ISIS.
- Malanczek, P. (2000). *Modern Introduction to International Law*. United States of America: Routledge.
- McDonald, W.F. (2011). The Longer arm of the law: The growth and limits of international law enforcement and criminal justice cooperation. In M. Natarajan, (Ed.), *International crime and justice*. NY: Cambridge University Press.
- Otto, C. (2000). International regimes in the Asia-Pacific?: The case of APEC. In M. Mols, & J. Dosch (Eds.), *International relations in the Asia-Pacific*. New York: St.Martin's Press.
- Picarelli, J.T. (2011). Trafficking in persons in the Americas: An overview. In S. Okubo, & L. Shelley (Eds.), (2011). *Human security, transnational crime and human trafficking: Asian and Western perspectives*. London: Routledge.
- Roth, M.P. (2010). *Global organised crime: A reference handbook*. California: ABC-CLIO.
- Roujanavong, Wanchai. (2006). *Organized crime in Thailand*. Bangkok: Rumthai Press.
- Ryan, M., Savage, S.P. and Wall, D. (2001). *Policy networks in criminal justice*. England: Palgrave.
- Sauterey, A.L. (2008). *Anti-trafficking regional cooperation in Southeast Asia and the global linkages from geopolitical perspective: Borders and anti-trafficking*

- strategies between Burma, Laos PDR and Thailand*. Paper presented at a Seminar on Trafficking and Smuggling organized by the Institute of Asian Studies of Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand. May 12th, 2008.
- Singh, J. (1997). *Strategic impact of transnational crime*. Paper presented at the 2nd meeting of the CSCAP Study Group on Transnational Crime in Bangkok, Thailand. October 10-11, 1997.
- Singh, J. (1999). Strategic impact of Transnational Crime. In C.G. Hernandez, & G.R. Pattugalan (Eds.), *Transnational crime and regional security in the Asia Pacific*. Manila, Philippines: Institute for Strategic and Development Studies.
- Sittipong Tanyapongpruch. (n.d.) *Transnational organized crime in Thailand*. Retrieved October 10, 2013, from www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No59/No59_40PA_Tanyapongpruch.pdf
- United Nations. (2005). *Effective measures to combat transnational organized crime*. Working Paper prepared by the Secretariat. 11th United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice in Bangkok, Thailand. April 18-25, 2005.

การสัมภาษณ์

- เกชา สุภรมย์, พ.ต.ท. วันที่ 26 มกราคม 2556 เวลา 14.00 น. ณ กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- จอม สิงห์น้อย, พ.ต.ท. วันที่ 10 มกราคม 2556 เวลา 10.00 น. ณ กองการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- สุนิสา สถาพรเสริมสุข. วันที่ 25 พฤศจิกายน 2556 เวลา 14.00 น. ณ สำนักงานการต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด.

Translated Thai References

- Apaiwong, K, Pol.Maj.Gen. (2003). Transnational organized crime: Effects resulting from transnational organized crime in Thailand. *Independent study for Criminal Justice Senior Administrators Course, class 6*. Bangkok: Justice College.
- Crime news team. (2012, 16 June). Chiefs of ASEAN Police's Talks for Combatting Call-centre and Drugs Syndicate. Retrieved December 15, 2012, from <http://>

- www.thairath.co.th/column/region/trialweek/265309
- Danviwat, P. (2001). *International Criminal Law*. Bangkok: Vinyoochon Press.
- Dulpitak, K. (n.d.). *Problems of Criminal Proceedings to Transnational Organized Crime in Thailand*. Retrieved October 1, 2013, from www.chaibadancrime.com/images/sub_1353041547/11080811829.doc
- Foreign Affairs Division, Royal Thai Police. (2012). Country Report of Thailand for the 32nd ASEAN Chiefs of Police Conference (ASEANAPOL). in Naypyidaw, Myanmar. 21-21 May 2012.
- MCOT Public Company Limited. (28 January 2012). *Corrections' Investigation in Drugs' Networks in the Prison by handing over 80 bank accounts to Police and AMLO for examination*. Retrieved December 20th, 2012, from <http://www.mcot.net/site/content?id=4ff674bf0b01dabf3c03dcb4>
- Naikowit, P. & Chularojmontree, P. (2003). Transnational organized crime and development of international law on mutual assistance in criminal matters. *Law Journal* 33(3), 542-552.
- Pitchayapiboon, S & Khunnasit, D. (n.d.). Criminal Investigation in Muslim Countries: Case study on Singapore, Malaysia, Indonesia. in *A Report of collecting data comparing the criminal justice system in Muslim countries and Thailand*. Institute for Justice Research and Development, Office of Justice Affairs, Ministry of Justice. Retrieved December 2, 2012, from http://www.oja.go.th/doc/Lists/doc1/Attachments/239/jrd_research_criminal_01_02_49.pdf
- Sangiambut, S. (2005). *International Law*. Bangkok: Matichon Press.
- Santiwong, P. (1999). *Appraisal of hegemonic stability theory and the establishing creation of ASEAN free trade area* (master's thesis). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Sinloyma, P., Kanchanakit, C., Rojwirul, P., Pudisyakul, T., Shomluk, T., Rattaros, S., ... Sawangsu, K. (2012). *Final Report for the project of revising laws and criminal justice system and ASEAN cooperation in criminal matters for ASEAN Community*. Bangkok: Office of Justice Affairs, Ministry of Justice.
- Sukopuet, S. (n.d.). *Effects of being ASEAN Community in the aspect of Laws and Criminal Justice System*. Retrieved December 30, 2012, from <http://www.kmcenter.ago.go.th/kms/node/2042>

Thai PBS. (2013, June 4). *6 Thais charged with Arms smuggling offence by US Agencies*.

Retrieved June 25, 2012, from <http://event.sanook.com/blog/?p=2125>

Tirawat, J. (2004). *International Law*. Bangkok: Thammasat University Press.

Interviews

Gecha Sukkarom, Pol.Lt.Col. 26 January 2013. 2 pm. At Foreign Affairs Division, Royal Thai Police.

Jom Singnoi, Pol.Lt.Col. 10 January 2013. 10 am. At Foreign Affairs Division, Royal Thai Police.

Sunisa Sathapornsermsuk. 25 November 2012. 2 pm. At Department of International Affairs, Office of the Attorney General